ePublishing

Science and Society: Journal of Political and Moral Theory

Vol 33 (2015)

Αξιολόγηση

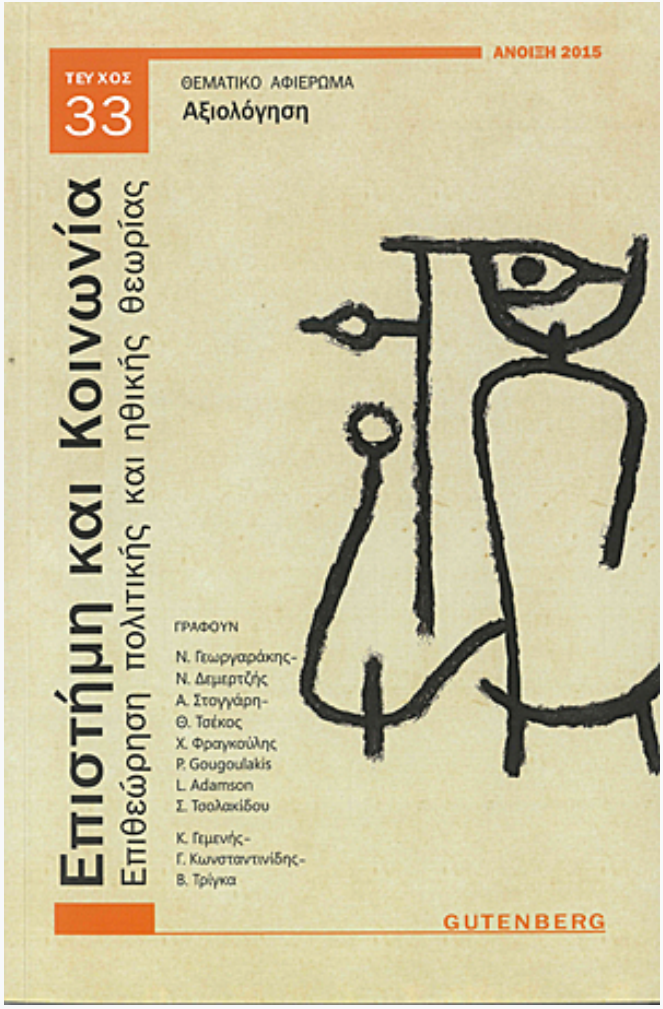

Οι ηλεκτρονικοί σύμβουλοι ψήφου στην ελλάδα

Κώστας Γεμενής, Γιάννης Κωνσταντινίδης, Βασιλική Τρίγκα

doi: 10.12681/sas.10268

Copyright © 2016, Κώστας Γεμενής, Γιάννης Κωνσταντινίδης, Βασιλική Τρίγκα

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0.

To cite this article:

Γεμενής Κ., Κωνσταντινίδης Γ., & Τρίγκα Β. (2016). Οι ηλεκτρονικοί σύμβουλοι ψήφου στην ελλάδα. *Science and Society: Journal of Political and Moral Theory*, *33*, 177–210. https://doi.org/10.12681/sas.10268

https://epublishing.ekt.gr | **e-Publisher:** EKT | **Downloaded at:** 26/01/2026 01:31:30

*Κώστας Γεμενής**
*Γιάννης Κωνσταντινίδης***
*Βασιλική Τρίγκα****

ΟΙ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΨΗΦΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το άρθρο στοχεύει αφ' ενός στην τεχνική παρουσίαση των εργαλείων ηλεκτρονικών συμβούλων ψήφου που έχουν σχεδιαστεί τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, αφ' ετέρου στην αποτύπωση των θεωρητικών πλεονεκτημάτων που συνεπάγεται η αξιοποίησή τους. Ως προς το τεχνικό σκέλος εστιάζει στη συγκριτική παρουσίαση της μεθοδολογίας σχεδιασμού συμβούλων ψήφου του Preference-Matcher σε σχέση με άλλους στην Ελλάδα και το εξωτερικό καθώς και των δυνατοτήτων οπτικής απεικόνισής τους. Ως προς το θεωρητικό σκέλος υπογραμμίζει τις στοχεύσεις, χωρίς να παραλείπει και αναφορές στους περιορισμούς, του σχεδιασμού ηλεκτρονικών συμβούλων ψήφου διακρίνοντας τρία διαφορετικά επίπεδα: (α) το ατομικό με σημείο αναφοράς κάθε ψηφοφόρο· (β) το συλλογικό με σημείο αναφοράς τη λειτουργία της δημοκρατίας· και (γ) το ειδικό με σημείο αναφοράς την επιστημονική κοινότητα.

---

* Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Twente (Ολλανδία).
** Επίκουρος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
*** Λέκτορας, Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Εισαγωγή

Οι ηλεκτρονικοί συμβούλοι ψήφου [voting advice applications] αποτελούν διαδικτυακές εφαρμογές που έχουν ως στόχο να βοηθήσουν τον πολίτη-χρήστη να διακριβώσει τον βαθμό συνάφειάς του με υποψηφίους ή πολιτικά κόμματα που διεκδικούν την ψήφο του στις εκλογές. Παρέχοντας ουσιαστικά μια βάση δεδομένων για τις θέσεις των υποψηφίων ή των κομμάτων σε μια σειρά κρίσιμων πολιτικών ζητημάτων και ταυτόχρονα τη δυνατότητα καταγραφής των θέσεων του πολίτη-χρήστη επ' αυτών, οι ηλεκτρονικοί σύμβουλοι ψήφου (ΗΣΨ) λειτουργούν ως εργαλεία υποβοήθησης της διαμόρφωσης των εκλογικών προτιμήσεων.

Σε μια συγκυρία πολυπλοκότητας της πολιτικής αλλά και διαρκώς επεκτεινόμενου κομματικού πλουραλισμού, με ολοένα και περισσότερα κόμματα να διεκδικούν την ψήφο των εκλογέων, ένας ηλεκτρονικός σύμβουλος ψήφου δύναται αφ' ενός να προσφέρει στους πολίτες τις πλέον χρήσιμες σε μια τέτοια συνθήκη πληροφορίες για τις τοποθετήσεις των υποψηφίων ή των κομμάτων σε κρίσιμα διακυβεύματα, αφ' ετέρου να διευκολύνει τον σύνθετο υπολογισμό της εγγύτητας των θέσεων των ψηφοφόρων με τις θέσεις των κομμάτων επί πολλών και μη επικαλυπτόμενων πολιτικών ζητημάτων. Μελέτες αναδεικνύουν την αξία και τη χρησιμότητα αυτών των εργαλείων σε σχέση τη συμμετοχή των πολιτών στις εκλογές, ιδίως των νέων (Dinas κ.ά. 2014, Fivaz & Nadig 2010, Garzia κ.ά. 2014, Gemenis & Rosema 2014, Ladner & Pianzola 2010, Marschall & Schultze 2012), ενώ σε άλλες έρευνες οι ίδιοι οι χρήστες αποτυπώνουν τη χρησιμότητα των ΗΣΨ (Alvarez κ.ά. 2014, Triga 2014).

Ο μηχανισμός λειτουργίας ενός ηλεκτρονικού συμβούλου ψήφου είναι σχετικά απλός από την οπτική του πολίτη-χρήστη. Οι χρήστες της εφαρμογής καλούνται να συμπληρώσουν ένα ερωτηματολόγιο στο διαδίκτυο εκφράζοντας τις προτιμήσεις τους τόσο σε μία σειρά από κλασικά θέματα πολιτικής αντιπαράθεσης, όσο και σε θέματα που σχετίζονται με την εκάστοτε συγκυρία. Στη συνέχεια ο ΗΣΨ συγκρίνει τις απαντήσεις των χρη-

στών με τις αντίστοιχες θέσεις των κομμάτων (ή/και υποψηφίων) και πληροφορεί τον χρήστη για τον βαθμό συνάφειάς του με τα κόμματα αυτά (ή/και τους υποψηφίους).

Πίσω από τη σχετικά απλή πλοήγηση των χρηστών στις διαδικτυακές αυτές εφαρμογές ενυπάρχει ένα αρκετά περίπλοκο σύστημα σχεδιασμού των εφαρμογών, το οποίο συχνά περιλαμβάνει τη σύμπραξη επιστημόνων από διάφορα επιστημονικά πεδία, όπως πληροφορική, πολιτική επιστήμη και ψυχολογία. Στο άρθρο επιχειρούμε όχι μόνο μια πρώτη αποτύπωση της λειτουργίας των ΗΣΨ στην Ελλάδα μέχρι σήμερα, αλλά και μια αρκετά ενδελεχή συζήτηση αναφορικά με τον σχεδιασμό, τη λειτουργία και τους στόχους των ηλεκτρονικών συμβούλων στην Ελλάδα καθώς και για κάποιες καλές πρακτικές, οι οποίες θα πρέπει να ακολουθούνται σε κάθε φάση σχεδιασμού και υλοποίησης της εκάστοτε εφαρμογής.

Οι σύμβουλοι ψήφου στην Ευρώπη και στην Ελλάδα

Οι σύγχρονοι ΗΣΨ έχουν τις ρίζες τους στο Stemwijzer,[1] έναν σύμβουλο ψήφου σε έντυπη μορφή, που πρωτοεμφανίστηκε το 1989 στην Ολλανδία και συνοδευόταν από την αντίστοιχη δισκέτα που μοιράστηκε στα σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Εμπνευστής του εργαλείου ήταν ο Paul Lucardie (μετέπειτα διευθυντής του Ολλανδικού Κέντρου Τεκμηρίωσης για τα Πολιτικά Κόμματα DNPP). Η δεύτερη έκδοση του Stemwijzer κυκλοφόρησε σε λίγες χιλιάδες αντίτυπα στις εθνικές εκλογές του 1994 από το ολλανδικό Ινστιτούτο ProDemos (House for democracy and rule of law) και από επιλεγμένα βιβλιοπωλεία. Στις εθνικές εκλογές του 1998 το Stemwijzer δημοσιεύτηκε κυρίως μέσω της εφημερίδας *Trouw* και απέκτησε την πρώτη εκ-

1. Η λέξη 'Stemwijzer' είναι σύνθετη από το 'stem' που σημαίνει 'ψήφος' και το 'wijzer' που έχει δύο έννοιες: 'σοφότερος' και 'δείκτης'. Καθώς υπάρχει διχογνωμία ως προς το νόημα της σύνθετης λέξης, η συχνότερη απόδοση είναι 'τεστ ψήφου'.

δοχή του στο διαδίκτυο με περίπου 6.500 χρήστες (de Graaf 2010). Μεγάλη δημοτικότητα απέκτησε στις εκλογές του 2002, οι οποίες χαρακτηρίζονταν από υψηλή εκλογική μεταβλητότητα [electoral volatility] και αυξημένα ποσοστά χρήσης του διαδικτύου (βλ. Boogers & Voerman 2003). Σήμερα αποτελεί έναν από τους πιο εδραιωμένους ΗΣΨ με πολύ υψηλή διεισδυτικότητα στο εκλογικό σώμα της Ολλανδίας.

Από το 1998 μέχρι σήμερα έχουν υλοποιηθεί δεκάδες ηλεκτρονικοί σύμβουλοι σε ολόκληρη την Ευρώπη (βλ. Marschall & Garzia 2014, Triga κ.ά. 2012). Οι σύμβουλοι αυτοί διαφοροποιούνται σε σχέση με το Stemwijzer σε επιμέρους σημεία, όπως ο αριθμός των ερωτήσεων, ο τρόπος υπολογισμού της εγγύτητας χρηστών και κομμάτων (ή υποψηφίων) ή ο τρόπος με τον οποίο συλλέγονται και χρησιμοποιούνται τα δεδομένα που παράγονται από τη διάχυση των ΗΣΨ στο ευρύ κοινό. Ορισμένες από τις εφαρμογές αυτές, όπως το Stemwijzer και το Kieskompas στην Ολλανδία, το Vaalikone στη Φινλανδία, το Wahl-O-Mat στη Γερμανία και το Smartvote στην Ελβετία, έχουν αποδειχτεί ιδιαίτερα δημοφιλείς ελκύοντας εκατομμύρια χρήστες (βλ. Marschall 2014) με αποτέλεσμα στις χώρες αυτές οι ΗΣΨ να αποτελούν πλέον ένα αναπόσπαστο στοιχείο της προεκλογικής περιόδου, ανάλογο με τις τηλεμαχίες [debate] και τις δημοσκοπήσεις εξόδου [exit polls].

Ιδιαίτερη εξέλιξη αποτέλεσε η εμφάνιση διακρατικών ΗΣΨ στο πλαίσιο των Ευρωεκλογών. Η αρχή έγινε το 2009 με το Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο [EUI] σε συνεργασία με την εταιρία Kieskompas[2] και το δίκτυο Politools[3] το οποίο ενεργοποιείται στο Πανεπιστήμιο της Ζυρίχης. Οι τρεις αυτοί φορείς σχεδίασαν και υλοποίησαν τον ηλεκτρονικό σύμβουλο ψήφου EU Profiler που επέτρεψε στους πολίτες να συγκρίνουν τις στάσεις τους με κόμματα από ολόκληρη την Ευρώπη. Καθώς το EU

2. Η εταιρία υλοποιεί τον ηλεκτρονικό σύμβουλο Kieskompas στην Ολλανδία και διάφορες παραλλαγές του σε άλλες χώρες (Γαλλία, Σουηδία).

3. Το δίκτυο υλοποιεί τον σύμβουλο ψήφου Smartvote στην Ελβετία και στο Λουξεμβούργο.

Profiler υλοποιήθηκε και στην Ελλάδα στις ευρωεκλογές του 2009, οι έλληνες πολίτες είχαν για πρώτη φορά τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν μια τέτοια εφαρμογή —έστω και εάν προσέλκυσε μόλις 8.926 χρήστες.

Όπως είναι λογικό, η δημοφιλία των ηλεκτρονικών συμβούλων ψήφου είναι μεγαλύτερη σε χώρες όπου το εκλογικό και κομματικό πλαίσιο είναι ιδιαίτερα πολύπλοκο, γεγονός που δημιουργεί μεγαλύτερη ανάγκη πληροφόρησης σε σχέση με τις θέσεις κομμάτων και υποψηφίων (Garzia & Marschall 2014: 96).[4] Ο πρώτος αμιγώς ελληνικός ηλεκτρονικός σύμβουλος, το HelpMeVote,[5] σχεδιάστηκε με αφορμή τις περιφερειακές εκλογές του 2010,[6] όταν οι έλληνες πολίτες κλήθηκαν να επιλέξουν ανάμεσα σε μια πληθώρα υποψηφίων με διαφορετικές ιδεολογικές και κομματικές καταβολές (Gemenis 2012, Verney 2012). Κομβικό όμως σημείο στην ανάπτυξη των ΗΣΨ στην Ελλάδα αποτέλεσαν οι διπλές εκλογές του 2012, όταν τέθηκαν σε λειτουργία παράλληλα δύο ηλεκτρονικοί σύμβουλοι ψήφου παρέχοντας στους πολίτες ακόμη περισσότερη πληροφόρηση σχετικά με τις κρίσιμες εκείνες εκλογικές αναμετρήσεις: το HelpMeVote και το Choose4Greece. Η εμφάνιση νέων κομμάτων, η ανάδυση νέων

4. Σχετικά με τον συνοπτικό πίνακα των Garzia & Marschall (2014) όπου παρουσιάζεται ο αριθμός των χρηστών των διάφορων εφαρμογών σε χώρες της Ευρώπης —γεγονός που επισημαίνει και τη δημοφιλία τους— θα πρέπει να σημειωθεί πως οι αριθμοί των χρηστών στις διάφορες εφαρμογές δεν είναι συγκρίσιμοι μεταξύ τους. Αυτό σημαίνει πως η μέτρηση του αριθμού των χρηστών δεν βασίζεται σε μία και μοναδική μέθοδο, καθώς δεν υπάρχει ένας καθολικά αποδεκτός ορισμός του όρου χρήστη. Έτσι ο αναφερόμενος αριθμός χρηστών για μία εφαρμογή μπορεί να προκύπτει με διάφορους τρόπους, π.χ. μέτρηση των hits αντί των επισκεπτών στην ιστοσελίδα, μέτρηση συμπληρωμένων ή ασυμπλήρωτων ερωτηματολογίων, φιλτραρισμένο δείγμα ή δείγμα χωρίς διαδικασία ελέγχου κ.λπ.

5. Το HelpMeVote ήταν αποτέλεσμα συνεργασίας ερευνητών από το Centre for Research on Direct Democracy (c2d) του Πανεπιστημίου της Ζυρίχης και του Εργαστηρίου Εφαρμοσμένης Πολιτικής Έρευνας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

6. Ο θεσμός των περιφερειακών εκλογών τέθηκε σε εφαρμογή για πρώτη φορά με την υλοποίηση του σχεδίου 'Καλλικράτης'.

ζητημάτων στην πολιτική αντιπαράθεση και η ενίσχυση της εκλογικής μεταβλητότητας κατέστησαν περισσότερο ορατή τη χρησιμότητα των εν λόγω εφαρμογών με αποτέλεσμα την καταγραφή ποσοστού χρήσης ανάλογου με αυτού που σημειώνεται σε χώρες όπου οι πολίτες είναι περισσότερο εξοικειωμένοι με αυτές. Ενδεικτικά αναφέρουμε πως οι χρήστες του Choose4Greece και του HelpMeVote ανήλθαν σε 101.543 και 477.135 αντίστοιχα. Έκτοτε ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των ηλεκτρονικών συμβούλων ψήφου στην Ελλάδα συνεχίστηκε με σειρά εφαρμογών, όπως φαίνεται στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Οι ηλεκτρονικοί σύμβουλοι ψήφου στην Ελλάδα

Εκλογική αναμέτρηση	*Ημερομηνία*	*Ηλεκτρονικός σύμβουλος ψήφου*	*Φορείς σχεδιασμού και υλοποίησης*
Ευρωεκλογές	Ιούνιος 2009	*EU Profiler*	• Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο (Robert Schuman Centre) • Kieskompas B.V. • Πανεπιστήμιο Ζυρίχης (Politools/NCCR)
Περιφερειακές εκλογές	Νοέμβριος 2010	*HelpMeVote*	• Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Πολιτικής Έρευνας) • Πανεπιστήμιο Ζυρίχης (Centre for Democracy Studies Aarau)
Βουλευτικές εκλογές	Μάιος 2012 Ιούνιος 2012	*HelpMeVote*	• Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Πολιτικής Έρευνας)
Βουλευτικές εκλογές	Μάιος 2012 Ιούνιος 2012	*Choose4Greece*	• Πανεπιστήμιο Ζυρίχης (Centre for Democracy Studies Aarau) • Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου (Τμήμα Επι-

Εκλογική αναμέτρηση	*Ημερομηνία*	*Ηλεκτρονικός σύμβουλος ψήφου*	*Φορείς σχεδιασμού και υλοποίησης*
Βουλευτικές εκλογές	Μάιος 2012 Ιούνιος 2012	*Choose4Greece*	κοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου) • Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Τμήμα Ψυχολογίας) • Πανεπιστήμιο Twente (Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης) • Πανεπιστήμιο Οξφόρδης (Nuffield College) • Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Τμήμα Δημοσιογραφίας και ΜΜΕ)
Ευρωεκλογές	Μάιος 2014	*HelpMeVote/ VoteMatch*	• Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Πολιτικής Έρευνας)
Ευρωεκλογές	Μάιος 2014	*EUandI*	• Ευρωπαϊκό Πανεπιστημιακό Ινστιτούτο (Robert Schuman Centre)
Ευρωεκλογές	Μάιος 2014	*EUvox*	• Πανεπιστήμιο Ζυρίχης (Centre for Democracy Studies Aarau) • Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου (Τμήμα Επικοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου) • Πανεπιστήμιο Twente (Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης) • Kieskompas B.V.
Περιφερειακές εκλογές	Μάιος 2014	*Choose4Greece*	• Πανεπιστήμιο Ζυρίχης (Centre for Democracy Studies Aarau) • Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου (Τμήμα Επι-

Εκλογική αναμέτρηση	*Ημερομηνία*	*Ηλεκτρονικός σύμβουλος ψήφου*	*Φορείς σχεδιασμού και υλοποίησης*
Περιφερειακές εκλογές	Μάιος 2014	*Choose4Greece*	κοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου) • Πανεπιστήμιο Twente (Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης) • Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών) • Πάντειο Πανεπιστήμιο (Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας)
Βουλευτικές εκλογές	Ιανουάριος 2015	*HelpMeVote*	• Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Εργαστήριο Εφαρμοσμένης Πολιτικής Έρευνας)
Βουλευτικές εκλογές	Ιανουάριος 2015	*Choose4Greece*	• Πανεπιστήμιο Ζυρίχης (Centre for Democracy Studies Aarau) • Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου (Τμήμα Επικοινωνίας και Σπουδών Διαδικτύου) • Πανεπιστήμιο Twente (Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης) • Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών)

Εδώ παρουσιάζουμε τη μεθοδολογία και τις δυνατότητες των ΗΣΨ EUvox και Choose4Greece που υλοποιήθηκαν για τις Ευρωεκλογές και τις περιφερειακές εκλογές αντίστοιχα από την ερευνητική κοινοπραξία PreferenceMatcher η οποία έχει σχεδιάσει και υλοποιήσει περισσότερες από 20 εφαρμογές σε 13 χώρες στην περίοδο 2000-2014.[7]

7. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. http://www.preferencematcher.org.

Ο σχεδιασμός των ηλεκτρονικών συμβούλων ψήφου του PreferenceMatcher

Το βασικότερο στάδιο στον σχεδιασμό ενός ΗΣΨ είναι η κατασκευή του ερωτηματολογίου βάσει του οποίου προσδιορίζεται η συνάφεια μεταξύ κομμάτων/υποψηφίων και εκλογέων. Η επιλογή των ερωτήσεων γίνεται με γνώμονα την ανάδειξη των πιο σημαντικών ζητημάτων της εκάστοτε προεκλογικής περιόδου και την κάλυψη θεμάτων πολιτικής επικαιρότητας που έχουν αυξημένο ενδιαφέρον για τους ψηφοφόρους κάθε χώρας. Βάσει της λογικής ότι η εφαρμογή έχει σχεδιαστεί για να εξυπηρετεί κυρίως τους πολίτες, οι ερωτήσεις συντάσσονται όχι μόνο με άξονα τη ρητορεία και τα κυρίαρχα θέματα που θέτουν τα κόμματα αλλά και θέματα που προκύπτουν ως σημαντικά από τους ίδιους τους πολίτες σε δημόσιες συζητήσεις. Δεδομένου πως δεν υπάρχει κάποιος κανόνας ως προς την επιλογή των θεματικών, οι ομάδες σχεδιασμού βασίζονται συνήθως στην προηγούμενη εμπειρία τους στον σχεδιασμό ερωτηματολογίων πολιτικής έρευνας, με αποτέλεσμα οι περισσότεροι ηλεκτρονικοί σύμβουλοι ψήφου να ακολουθούν μια ενιαία λογική ως προς τη θεματική επιλογή των ερωτήσεων (Van Camp κ.ά. 2014). Την ίδια λογική ακολούθησαν και οι ΗΣΨ του PreferenceMatcher.

Η εικόνα 1 παρουσιάζει ένα παράδειγμα ερώτησης σε ηλεκτρονικό σύμβουλο ψήφου όπου οι χρήστες καλούνται να τοποθετηθούν στο ζήτημα της παραμονής ή εξόδου από το ευρώ. Όπως σε όλες τις περιπτώσεις των συμβούλων ψήφου που σχεδιάστηκαν από το PreferenceMatcher, οι χρήστες τοποθετούνται στις ερωτήσεις χρησιμοποιώντας μια πενταβάθμια κλίμακα τάξης [ordinal scale]: Διαφωνώ πλήρως – Διαφωνώ – Ούτε διαφωνώ, ούτε συμφωνώ – Συμφωνώ – Συμφωνώ πλήρως. Η ερευνητική ομάδα του PreferenceMatcher θεώρησε προτιμητέα τη χρησιμοποίηση της πενταβάθμιας κλίμακας καθώς αυτή εμπεριέχει δύο βασικά στοιχεία της θεωρίας της ψήφου, όπως αυτή έχει διαμορφωθεί από τους πολιτικούς επιστήμονες (Merill & Grofman 1999): την κατεύθυνση ('διαφωνώ/συμφωνώ') και την

Εικόνα 1: Μία από τις 30 βασικές ερωτήσεις
του Choose4Greece (Μάιος 2014).

ένταση ('πλήρως') μιας πολιτικής γνώμης. Σε άλλους ΗΣΨ αντιθέτως, όπως στο Stemwijzer και στο Wahl-O-Mat, χρησιμοποιούνται κλίμακες τριών βαθμίδων όπου παραλείπεται η ένταση της πολιτικής τοποθέτησης. Επιπλέον ο χρήστης έχει τη δυνατότητα να παραλείψει να απαντήσει σε κάποιες ερωτήσεις επιλέγοντας το 'Δεν έχω άποψη'.

Για τη διαμόρφωση των ερωτήσεων δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στη διατύπωσή τους. Είναι γνωστό από τη βιβλιογραφία ότι οι ερωτήσεις που αφορούν πολιτικά θέματα είναι εν γένει ιδεολογικά διλημματικές (Billig κ.ά. 1988). Συνεπώς όλες οι ερωτήσεις σχεδιάστηκαν έτσι ώστε να πραγματεύονται ιδεολογικά διλήμματα αντικρουόμενων απόψεων και αξιών αντιπροσωπεύοντας διαφορετικές κοινωνικές ομάδες ή πολιτικά κόμματα (Billig κ.ά. 1988). Παράδειγμα τέτοιας ερώτησης είναι: 'Οι κρατικές δαπάνες πρέπει να περιοριστούν ώστε να μειωθεί η φορολογία' (EU Profiler 2009). Στην περίπτωση αυτή γίνεται φανερό πως οι χρήστες καλούνται να επιλέξουν τη μείωση των κρατικών δαπανών, η οποία μπορεί να συνεπάγεται και μειώ-

σεις επιδομάτων ή εκπτώσεις στην κοινωνική πολιτική, με αντάλλαγμα τη μειωμένη φορολογία. Εναι ωστόσο βέβαιο πως θα υπάρχουν χρήστες οι οποίοι θα επιθυμούν τη μείωση της φορολογίας χωρίς όμως να επιθυμούν τη μείωση των επιδομάτων. Επιλέγοντας να συμφωνήσουν ή να διαφωνήσουν προχωρούν σε ένα συμβιβασμό των προτιμήσεών τους. Ο συμβιβασμός μπορεί να επιτευχθεί είτε με κριτήρια ιδεολογικά είτε στρατηγικά (π.χ. επιλογή σε δεδομένη χρονική στιγμή). Αν αδυνατούν να πάρουν θέση —κάτι το οποίο είναι απολύτως φυσιολογικό, ενδεχομένως δε και αναμενόμενο—, τότε οι χρήστες έχουν την επιλογή της μεσαίας θέσης. Η μεσαία θέση υιοθετείται συχνά, εξαιτίας ακριβώς αυτής της έντονης διλημματικής μορφής των ερωτήσεων, γεγονός θεμιτό στον βαθμό που κινητοποιεί τους χρήστες να προβληματιστούν περισσότερο για το συγκεκριμένο θέμα (Baka et al. 2012). Οι ερωτήσεις επομένως σχεδιάστηκαν με στόχο να θέσουν τα σοβαρά διλήμματα, χωρίς όμως να εμποδίζουν τους πολίτες να πάρουν θέση σε αυτά μέσω της έκφρασης ενός συμβιβασμού που είναι πραγματικός και ρεαλιστικός (May 1982), κάτι που πρακτικά αντικατοπτρίζεται στη δυνατότητα επιλογής 'ουδέτερων' θέσεων.

Υπάρχει εντούτοις και η πιθανότητα οι χρήστες να επιλέξουν τη μεσαία θέση αντί της επιλογής 'χωρίς άποψη', για να καλύψουν την αδιαφορία ή την άγνοιά τους (Baka κ.ά. 2012). Αυτά είναι γενικότερα θέματα που αφορούν τη χρήση κλιμάκων Likert και έχουν συζητηθεί διεξοδικά στη βιβλιογραφία (Johns 2005). Στο σημείο αυτό θα πρέπει να διευκρινιστεί το γεγονός ότι η ενδιάμεση θέση στην κλίμακα των απαντήσεων στόχο έχει να βοηθήσει τους χρήστες να απαντήσουν με όσο το δυνατό ρεαλιστικότερο τρόπο και η συγκεκριμένη επιλογή δεν επηρεάζει τα αποτελέσματα προς μία συγκεκριμένη κατεύθυνση, π.χ. συνάφεια προς συγκεκριμένο κόμμα.[8] Τέτοιου είδους θέματα αντιμετωπίζονται με την επιτυχημένη επιλογή του κατάλληλου αλγόριθμου, όπως σημειώνουμε και παρακάτω.

8. Για διεξοδικότερη ανάλυση αυτού του θέματος βλ. Germann κ.ά. (2014) και Louwerse & Rosema (2014).

Επίσης, καθώς οι ερωτήσεις συχνά εμπεριέχουν δύο αντιτιθέμενες απόψεις, δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην είναι διπλής σημασίας [double-barreled], κάτι που αποτελεί συχνό πρόβλημα σε παρόμοιες εφαρμογές στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες (Gemenis 2013). Κατά τη διαμόρφωση των ερωτήσεων η ερευνητική ομάδα προσπάθησε να αποφύγει τις ερωτήσεις με ποσοτικό περιεχόμενο (π.χ. αναφορά σε συγκεκριμένους αριθμούς ή ποσοτικά επιρρήματα) στις οποίες η απάντηση απαιτεί αυξημένη νοητική προσπάθεια από τον χρήστη (Gemenis 2013), καθώς και τις πολύ 'τεχνικές' ερωτήσεις που απαιτούν εξειδικευμένη γνώση (Baka κ.ά. 2012). Τέλος για την αποφυγή σφαλμάτων συναίνεσης [acquiescence bias], την εγγενή δηλαδή τάση προς τη συμφωνία στις περιπτώσεις ερωτηματολογίων, οι μισές από τις ερωτήσεις διατυπώνονται προς την αντίθετη κατεύθυνση, ενώ παράλληλα αποφεύγονται ερωτήσεις με αρνητική διατύπωση, όπως εκείνες στις οποίες χρησιμοποιείται το 'απαγορεύεται' ή οι σύνδεσμοι 'δεν' και 'μη' (Schriesheim κ.ά. 1991).

Σε πρακτικό επίπεδο πολλές από τις ερωτήσεις που χρησιμοποιήθηκαν ως βάση στην υλοποίηση του Choose4Greece το 2012 ελέγχθηκαν μέσα από τη δοκιμή τους σε ομάδες εστίασης [focus groups] ως προς την επίδραση της κατεύθυνσης και τη φόρτιση συγκεκριμένων λέξεων (βλ. Triga 2014). Η έρευνα ως προς τη διατύπωση των ερωτήσεων συνεχίστηκε στην περίπτωση του Choose4Cyprus (προεδρικές εκλογές του 2013 στην Κύπρο) με πειραματικές δοκιμές με τυχαιοποίηση [randomization] σε ερωτηματολόγιο με τυχαίο και αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού δείγμα (βλ. Gemenis et al. υπό δημοσίευση). Αντίστοιχη έρευνα πραγματοποιήθηκε και από τη Μονάδα Ερευνών Κοινής Γνώμης και Αγοράς του Πανεπιστημίου Μακεδονίας, όπου και εξετάστηκαν διάφορες ερωτήσεις σε τυχαίο και αντιπροσωπευτικό δείγμα μέσω τηλεφωνικής έρευνας. Το Γράφημα 1 παρουσιάζει τα αποτελέσματα ενός εκ των πειραμάτων που πραγματοποιήθηκαν, όπου εξετάστηκαν δύο διαφορετικές διατυπώσεις του ζητήματος της παραμονής ή της εξόδου από το ευρώ. Στο δεξί μέρος του γραφήματος βλέπουμε την κατανομή

των απαντήσεων στη διατύπωση 'Είναι απαραίτητη η επιστροφή στη δραχμή' και στο αριστερό μέρος την κατανομή των απαντήσεων 'Η έξοδος από το ευρώ θα συμβάλει στην αντιμετώπιση της κρίσης'. Όπως φαίνεται από το θηκόγραμμα [box plot] στο κάτω μέρος κάθε κατανομής, η διάμεση τιμή και στις δύο περιπτώσεις είναι η ίδια (4, 'διαφωνώ') αλλά το σχετικό τεστ για τις διαφορές στην κατανομή (Kolmogorov-Smirnov test) δεί-

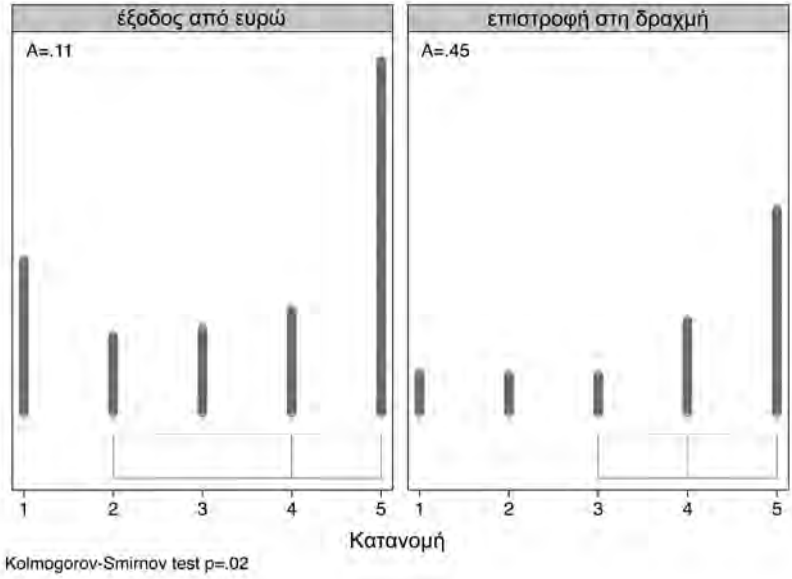

Γράφημα 1: Πειραματική διερεύνηση στη διατύπωση της ερώτησης σχετικά με την έξοδο από το ευρώ.

χνει πως υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά. Συγκεκριμένα το ενδοτεταρτημοριακό εύρος της κατανομής στην περίπτωση της διατύπωσης σε σχέση με την οικονομική κρίση είναι αρκετά πιο ευρύ με αποτέλεσμα οι αποκρίσεις των ερωτώμενων να παρουσιάζουν μεγαλύτερη πόλωση, όπως φαίνεται και από τον συντελεστή συμφωνίας A που έχει προταθεί από τον van der Eijk (2001). Σύμφωνα λοιπόν με τους στόχους που θέσαμε πιο πάνω προτιμήθηκε η διατύπωση της ερώτησης όπου η έξοδος από

το ευρώ παρουσιάζεται ως μέρος της αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης. Τέτοιες έρευνες συνήθως οδηγούν στην αναδιατύπωση ορισμένων ερωτήσεων προκειμένου να γίνει μια πρώτη επιλογή των ερωτήσεων που χρησιμοποιούνται κατά τον προσδιορισμό των θέσεων των πολιτικών κομμάτων (βλέπε παρακάτω).

Πειραματικές δοκιμές με τυχαιοποίηση σε ερωτηματολόγιο με τυχαίο και αντιπροσωπευτικό του πληθυσμού δείγμα χρησιμοποιούνται επίσης προκειμένου να ανιχνευθεί πιθανή διαφοροποιημένη πρόσληψη διατυπώσεων που εκκινούν από την ίδια θεματική βάση. Για παράδειγμα κατά τον σχεδιασμό του Choose4 Greece το 2014 εξετάστηκε σε τηλεφωνική έρευνα της Μονάδας Ερευνών Κοινής Γνώμης και Αγοράς του Πανεπιστημίου Μακεδονίας η διαφορά στην πρόσληψη του ζητήματος της μείωσης του προσωπικού του δημοσίου τομέα μέσα από δύο διαφορετικές διατυπώσεις. Στο Γράφημα 2 αποτυπώνονται οι κατανομές απαντήσεων στις διατυπώσεις (α) 'Ο αριθμός των δημοσίων

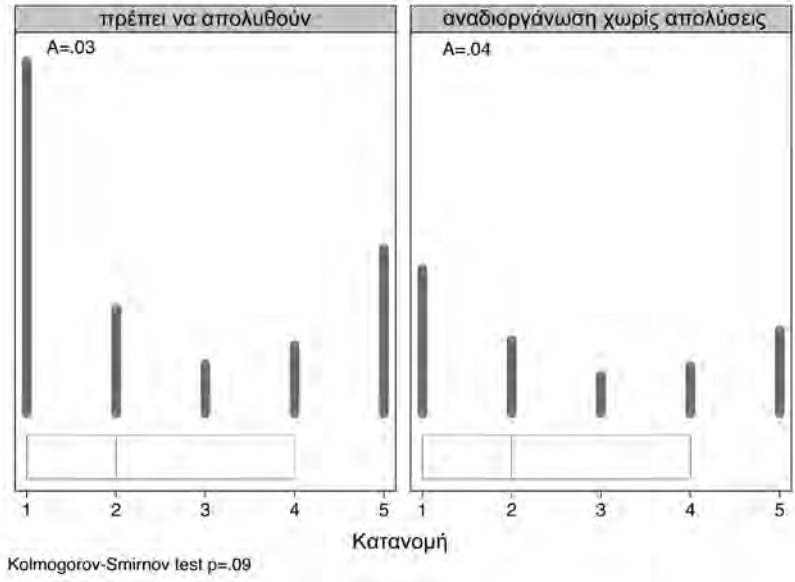

Γράφημα 2: Πειραματική διερεύνηση στην εκφορά του ζητήματος σχετικά με τις απολύσεις δημοσίων υπαλλήλων.

υπαλλήλων στη χώρα θα πρέπει να μειωθεί' και (β) 'Είναι εφικτή η αναδιοργάνωση του δημοσίου τομέα χωρίς την απόλυση δημοσίων υπαλλήλων' στο αριστερό και δεξί μέρος του γραφήματος. Η θετική ανταπόκριση της πλειοψηφίας και στις δύο διατυπώσεις αποκαλύπτει ότι η εκφορά ενός ζητήματος δύναται να επηρεάσει την κατανομή απαντήσεων. Η αναφορά στην προοπτική αναδιοργάνωσης του δημοσίου τομέα μετέστρεψε τις απόψεις της πλειοψηφίας μακριά από την επιλογή των απολύσεων. Η δοκιμή αυτή φανέρωσε τη σημασία της εκφοράς κατά τη διατύπωση των ερωτήσεων ενός συμβούλου ψήφου.

Εκτός από τις βασικές αυτές ερωτήσεις που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό της συνάφειας μεταξύ πολιτών-χρηστών και κομμάτων/υποψηφίων, οι ηλεκτρονικοί σύμβουλοι του PreferenceMatcher περιέχουν μια επιπλέον σειρά ερωτήσεων. Από αυτές ξεχωρίζουμε τις ερωτήσεις σχετικά με την πρόθεση ψήφου στις επικείμενες εκλογές, καθώς και τις ερωτήσεις όπου οι χρήστες καλούνται να τοποθετήσουν τον εαυτό τους, αλλά και τα πολιτικά κόμματα ή υποψηφίους σε κλίμακες σημασιολογικής διαφοροποίησης [semantic differential scales], όπως φαίνεται στην Εικόνα 2. Οι απαντήσεις των χρηστών είναι καθαρά προαιρετικές καθώς δεν χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό της συνάφειας με κόμματα ή υποψηφίους. Αντίθετα χρησιμοποιούνται για τις επιπλέον δυνατότητες στην παρουσίαση των αποτελεσμάτων, όπως τον υπολογισμό της συνάφειας με άλλους χρήστες και την αντιπαραβολή της τοποθέτησης χρήστη και κομμάτων/υποψηφίων, όπως η τελευταία προκύπτει από την εφαρμογή. Σημειώνεται ότι τα δύο τελευταία αποτελούν καινοτομίες του PreferenceMatcher (βλ. επόμενη ενότητα).

Επιπλέον οι σύμβουλοι ψήφου του PreferenceMatcher περιέχουν μια σειρά από ερωτήσεις σχετικά με δημογραφικά χαρακτηριστικά (φύλο, ηλικία, τόπος κατοικίας) και το ενδιαφέρον των χρηστών για την πολιτική. Επίσης ακολουθώντας το παράδειγμα των εκλογικών ερευνών (van der Eijk et al. 2006, Petrocik 1996), η εφαρμογή EUvox περιείχε ερωτήσεις σχετικά με την πιθανότητα ψήφου για κάθε κόμμα, ενώ το Choose4 Greece περιείχε ερωτήσεις με τις οποίες οι χρήστες καλούνταν

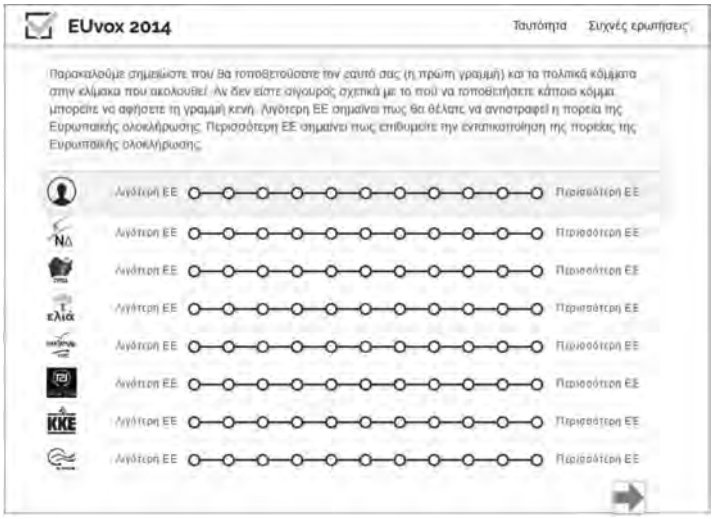

Εικόνα 2: Ερώτηση με κλίμακες σημασιολογικής διαφοροποίησης στο EUvox (Μάιος 2014).

να αξιολογήσουν τους υποψηφίους περιφερειάρχες με βάση την ικανότητα διακυβέρνησης. Τέλος όλες οι εφαρμογές του PreferenceMatcher περιέχουν ένα προαιρετικό ερωτηματολόγιο (που ενεργοποιείται από τους ίδιους τους χρήστες) με ερωτήσεις που αντικατοπτρίζουν τα εκάστοτε ερευνητικά ενδιαφέροντα της ομάδας σχεδιασμού. Το σύνολο των δεδομένων που συλλέγονται από αυτές τις ερωτήσεις χρησιμοποιείται αποκλειστικά και μόνο για την περαιτέρω ανάπτυξη των ηλεκτρονικών συμβούλων ψήφου και την επιστημονική έρευνα στο πεδίο της εκλογικής συμπεριφοράς (βλ. τελευταία ενότητα).

Το δεύτερο βασικό στοιχείο στον σχεδιασμό των ηλεκτρονικών συμβούλων ψήφου αποτελεί ο υπολογισμός των θέσεων των κομμάτων ή υποψηφίων στα ζητήματα που περιέχει το βασικό ερωτηματολόγιο (όπως π.χ. το ζήτημα στην Εικόνα 1). Ως προς τον υπολογισμό αυτόν οι διάφοροι ΗΣΨ στην Ευρώπη ακολουθούν διαφορετικές προσεγγίσεις (βλ. Gemenis & van Ham 2014). Μία από αυτές βασίζεται στη συνεργασία των ίδιων των κομμάτων, τα οποία καλούνται να απαντήσουν σε ένα ερωτημα-

τολόγιο αντίστοιχο με αυτό που συμπληρώνουν διαδικτυακά οι χρήστες. Η προσέγγιση αυτή παρουσιάζει το σημαντικό μειονέκτημα της διαπιστωμένης τάσης των κομμάτων να χρησιμοποιούν την εφαρμογή προς όφελός τους διατυπώνοντας ανακόλουθες, αλλά πιθανώς δημοφιλείς προς το κοινό θέσεις (Gemenis & van Ham 2014). Κατά τον σχεδιασμό των εφαρμογών του PreferenceMatcher η προσέγγιση αυτή απορρίφθηκε, καθώς τα ελληνικά κόμματα σπάνια απαντούν στα σχετικά ερωτηματολόγια (Trechsel & Mair 2011) και είναι συχνά ιδιαίτερα επιφυλακτικά, αν όχι αρνητικά, στο να τοποθετηθούν στις δεδομένες ερωτήσεις.[9]

Μια διαφορετική προσέγγιση αποτελεί ο προσδιορισμός των θέσεων από ειδικούς επιστήμονες. Τα μειονεκτήματα της προσέγγισης αυτής εστιάζονται στην αναξιοπιστία των αποτελεσμάτων η οποία προκύπτει, όταν οι ειδικοί διαφωνούν ως προς την ερμηνεία των γραπτών προγραμματικών δηλώσεων των κομμάτων (Gemenis 2013), και στις στρεβλώσεις που δημιουργούνται, όταν οι ειδικοί καλούνται να προσδιορίσουν τις θέσεις των κομμάτων με βάση όχι κάποιο προγραμματικό κείμενο, αλλά την επιστημονική τους εμπειρία η οποία ενδέχεται να αντικατοπτρίζει προσωπικές συμπάθειες προς κόμματα ή πολιτικές (Curini 2010). Για αυτούς τους λόγους η ερευνητική ομάδα του PreferenceMatcher εισήγαγε τη μέθοδο του προσδιορισμού των θέσεων κομμάτων από ειδικούς βάσει τεκμηρίωσης σε πολλαπλούς γύρους κωδικοποίησης, γνωστή και ως Delphi (βλ. Gemenis 2014). Η μέθοδος αυτή, που αποτελεί καινοτομία στον σχεδιασμό των εν λόγω συμβούλων ψήφου, διέπεται από τρεις αρχές: (1) ανωνυμία προκειμένου να αποφευχθεί η επικράτηση απόψεων ειδικών με προσλαμβανόμενο υψηλότερο κύρος· (2) στατιστική συνάθροιση προκειμένου να αντιμετωπιστούν τυχαία σφάλματα· και (3) ανατροφοδότηση προκειμένου να μειωθούν οι ιδεολογικές στρεβλώσεις. Η εφαρμογή αυτών των αρχών στην

9. Η έλλειψη συνεργασίας από την πλευρά των κομμάτων παρατηρήθηκε και κατά τη διάρκεια της εφαρμογής Choose4Greece που κάλυψε τις εθνικές εκλογές του 2012.

πράξη μεταφράστηκε στην πραγματοποίηση δύο ή τριών (κατά περίπτωση) γύρων ανώνυμων εκτιμήσεων από πέντε ειδικούς με υποβολή τεκμηρίων από δημόσιο λόγο κομμάτων και περιοδική διαβούλευση, ωσότου επέλθει συμφωνία στις εκτιμήσεις τους. Σημειώνεται ότι, καθώς η μέθοδος αυτή εξετάζει τόσο τις προγραμματικές θέσεις των κομμάτων, όσο και τον δημόσιο λόγο αρχηγού και στελεχών κάθε κόμματος συνολικά, η τυχόν ύπαρξη πολυγλωσσίας ή και η αντιφατικότητα στις τοποθετήσεις μεταξύ αρχηγού και στελεχών ή προγραμματικών θέσεων και μεμονωμένων δηλώσεων εντοπίστηκε από τους κωδικοποιητές και αντιμετωπίστηκε ανάλογα με το περιεχόμενό της.

Στην περίπτωση των περιφερειακών εκλογών ο σχεδιασμός του Choose4Greece 2014 αντιμετώπισε μια επιπρόσθετη δυσκολία καθώς η εφαρμογή απαιτούσε την εκτίμηση των θέσεων περισσότερων των 100 υποψηφίων περιφερειαρχών σε ολόκληρη την Ελλάδα. Η δυσκολία εμφανίστηκε διότι πολλοί από τους υποψηφίους δεν είχαν μεριμνήσει για τη δημοσίευση (π.χ. σε προσωπική ιστοσελίδα) των πολιτικών τους θέσεων, προκειμένου αυτές να μελετηθούν από τους ειδικούς επιστήμονες της ερευνητικής ομάδας, αλλά και λόγω του ότι οι έλληνες και οι ελληνίδες πολιτικοί σπάνια απαντούν σε ερωτηματολόγια πολιτικών ερευνών (βλ Lefkofridi 2014, Nezi κ.ά. 2010). Γι' αυτό η ερευνητική ομάδα έκρινε σκόπιμη την εκτίμηση των θέσεων των πολιτικών κομμάτων με τη μέθοδο Delphi, όπως δείξαμε προηγουμένως, και στη συνέχεια προχώρησε στην αντιστοίχιση των εκτιμήσεων των θέσεων των κομμάτων με τους υποψηφίους που έλαβαν στήριξη από τα κόμματα αυτά. Ακολούθως οι εκτιμήσεις εστάλησαν στους υποψηφίους αυτούς, οι οποίοι είχαν τη δυνατότητα να προβούν σε επιμέρους διορθώσεις επί των θέσεων παρέχοντας την ανάλογη τεκμηρίωση. Στην περίπτωση που οι υποψήφιοι με κομματική στήριξη δεν παρείχαν διορθώσεις, η ομάδα χρησιμοποίησε αυτούσιες τις εκτιμήσεις των θέσεων του κόμματος. Αντίθετως ζητήθηκε η συνεργασία των ανεξάρτητων και των υποψηφίων με στήριξη από περισσότερα του ενός κόμματα για τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου με τις θέσεις τους. Στην περίπτωση αυτή η μη συμπλήρωση του ερω-

τηματολογίου ισοδυναμούσε με τη μη περίληψη του υποψηφίου στην εφαρμογή.

Ο υπολογισμός της συνάφειας και η οπτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων

Βασική αρχή των ηλεκτρονικών συμβούλων ψήφου είναι πως οι χρήστες απαντούν στο διαδικτυακό ερωτηματολόγιο προκειμένου να βοηθηθούν στην επιλογή κόμματος ή υποψηφίου που βρίσκεται εγγύτερα στις θεματικές προτιμήσεις τους. Καθώς έχουν προταθεί πολλοί διαφορετικοί τρόποι για το πώς οι ΗΣΨ μπορούν να προσδιορίσουν το κόμμα ή και τον/την υποψήφιο που βρίσκεται εγγύτερα στις προτιμήσεις των χρηστών, έχει αναπτυχθεί μία ιδιαίτερη συζήτηση γύρω από το ποιος τρόπος είναι ο βέλτιστος (βλ. Mendez 2012, 2014, Louwerse & Rosema 2014). Οι σχεδιαστές ΗΣΨ έχουν χωριστεί σε δύο στρατόπεδα, ενώ αρκετές εφαρμογές υιοθετούν μια ενδιάμεση θέση.

Από τη μία πλευρά οι σχεδιαστές του ολλανδικού Stemwijzer και άλλων εφαρμογών που ανήκουν στην ίδια 'οικογένεια', όπως το γερμανικό Wahl-O-Mat, υποστηρίζουν πως ο βέλτιστος τρόπος υπολογισμού της συνάφειας (ή εγγύτητας) χρηστών και κομμάτων/υποψηφίων είναι ο μέσος όρος της ιπποδάμειας απόστασης μεταξύ των θέσεων χρήστη και κάθε κόμματος/υποψηφίου στο σύνολο των 30 βασικών ερωτήσεων πολιτικής επικαιρότητας. Το αποτέλεσμα αυτό αποτυπώνεται γραφικά με ραβδόγραμμα που παρουσιάζει τα ποσοστά συνάφειας των θέσεων του χρήστη με καθένα από τα κόμματα ή τους υποψηφίους. Από την άλλη πλευρά η εταιρία Kieskompas, που δραστηριοποιείται στον σχεδιασμό ΗΣΨ εντός και εκτός Ευρώπης, υποστηρίζει πως οι χρήστες προτιμούν μια οπτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων βάσει ενός πολιτικού χάρτη (στην ουσία πρόκειται για ένα απλό γράφημα διασποράς). Το γράφημα απεικονίζει την ομαδοποίηση των 30 ζητημάτων σε δύο διαστάσεις πολιτικής αντιπαράθεσης (π.χ. αριστερά-δεξιά σε οικονομικά ζητήματα, παραδοσιακές αξίες-κοινωνικός φιλελευθερισμός) και

παρουσιάζει στις διαστάσεις αυτές τη θέση του χρήστη έναντι των κομμάτων ή υποψηφίων. Με άλλα λόγια παρουσιάζει γραφικά τη συνάφεια χρηστών και κομμάτων/υποψηφίων βάσει της ευκλείδειας απόστασης.

Αρκετοί είναι οι ΗΣΨ που δίνουν στον χρήστη αποτελέσματα και από τις δύο προσεγγίσεις: τη διατεταγμένη σειρά ποσοστών συνάφειας με την ιπποδάμεια απόσταση και τον πολιτικό χάρτη με την ευκλείδεια απόσταση. Μεταξύ αυτών συγκαταλέγονται το HelpMeVote, το Smartvote, αλλά και οι πανευρωπαϊκές εφαρμογές EU Profiler και EUandI. Στην ίδια λογική η ερευνητική ομάδα του PreferenceMatcher υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει αποδεδειγμένα βέλτιστος τρόπος στον υπολογισμό της συνάφειας μεταξύ χρηστών και κομμάτων/υποψηφίων. Έτσι όχι μόνο παρουσιάζει αποτελέσματα βάσει των δύο διαφορετικών προσεγγίσεων, αλλά προτείνει και μία σειρά από καινοτομίες που αποβλέπουν στη βελτίωση της υπάρχουσας πρακτικής.

Συγκεκριμένα, δεδομένου ότι η τοποθέτηση στις κλίμακες απόκρισης που δίνονται στους χρήστες εμπεριέχει την κατεύθυνση (συμφωνώ/διαφωνώ), αλλά και την ένταση (πλήρης συμφωνία/διαφωνία ή όχι) μιας πολιτικής γνώμης, το αρχικό ραβδόγραμμα ποσοστών συνάφειας που δίνεται στον χρήστη δεν υπολογίζεται απλώς με την ιπποδάμεια απόσταση αλλά εμπεριέχει στοιχεία από τη θεωρία εκλογικής συμπεριφοράς των Rabinowitz & Macdonald (1989). Επιπρόσθετα του αρχικού αυτού υπολογισμού οι χρήστες των εφαρμογών του PreferenceMatcher έχουν πρόσβαση στα αποτελέσματα υπολογισμού της συνάφειας βάσει της ιπποδάμειας απόστασης με ένα απλό κλικ στο πεδίο 'εναλλακτικός υπολογισμός', όπως φαίνεται στην Εικόνα 3. Με τον τρόπο αυτόν δίνεται στον χρήστη η δυνατότητα να μελετήσει και να συγκρίνει τα ευρήματα των δύο διαφορετικών τρόπων υπολογισμού της συνάφειας. Λεπτομέρειες για τους υπολογισμούς αυτούς δίνονται από τον Mendez (2012, 2014) στο Παράρτημα του άρθρου του.[10]

10. Το Παράρτημα είναι προσβάσιμο στο http://doc.utwente.nl

Εικόνα 3: Απεικόνιση της συνάφειας χρήστη-κόμματος στο EUvox (Μάιος 2014).

Σημείωση: Οι τιμές στο ραβδόγραμμα εμφανίζουν τον βαθμό συνάφειας μεταξύ του χρήστη και των κομμάτων. Οι ράβδοι με σκούρο χρώμα δείχνουν ισχυρή συνάφεια (μεγαλύτερη του 40), ενώ στις ράβδους με ανοιχτό γκρι χρώμα η συνάφεια είναι αρκετά χαμηλή ώστε μπορεί να θεωρηθεί και τυχαία.

Επειδή οι ερευνητές έχουν επισημάνει διάφορες αδυναμίες στον τρόπο με τον οποίο γίνεται η επιλογή των ζητημάτων που καταρτίζουν τις διαστάσεις του πολιτικού χάρτη βάσει του οποίου υπολογίζεται η ευκλείδεια απόσταση (βλ. Gemenis 2013, Germann κ.ά. 2014, Otjes & Louwerse 2014), η ερευνητική ομάδα του PreferenceMatcher εφαρμόζει διάφορες τεχνικές για την πιο αξιόπιστη γραφική απεικόνιση των θέσεων κομμάτων και χρηστών στον χώρο δύο ή και περισσότερων διαστάσεων. Συγκεκριμένα, όταν υπάρχουν τουλάχιστον δέκα κόμματα ή υποψήφιοι των οποίων οι θέσεις έχουν εκτιμηθεί, γίνεται δυνατή η εξέταση της συνάφειας των ερωτήσεων με τις προεπιλεγείσες διαστάσεις του πολιτικού χάρτη χρησιμοποιώντας καμπύλες τοπικής παλινδρόμησης σε γραφήματα διασποράς μεταξύ κάθε ερώτησης και μιας κλίμακας που περιλαμβάνει όλες τις υπόλοιπες ερωτήσεις της

διάστασης (βλ. Gemenis 2013: 281-283). Η ερευνητική ομάδα μπορεί έτσι να εξετάσει εμπειρικά την αξιοπιστία των a priori διαστάσεων που χρησιμοποιούνται στην απεικόνιση του πολιτικού χάρτη, ώστε να έχει την ευκαιρία να τον αναπροσαρμόσει προτού ο ΗΣΨ δοθεί στους πολίτες. Ακόμη όμως και αν ο αριθμός των κομμάτων ή υποψηφίων δεν επιτρέπει αυτή την ανάλυση, η ερευνητική ομάδα του PreferenceMatcher εξετάζει την αξιοπιστία των διαστάσεων του πολιτικού χάρτη 'δυναμικά', πραγματοποιώντας στατιστικές αναλύσεις στο δείγμα των πρώτων 2.000 χρηστών (βλ. Germann κ.ά. 2013). Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται η μέγιστη αξιοπιστία των αποτελεσμάτων που εμφανίζονται στους πολιτικούς χάρτες. Επιπλέον σε αρκετές από τις εφαρμογές του PreferenceMatcher δίνεται η δυνατότητα στους χρήστες να συγκρίνουν τις θέσεις τους με κάθε κόμμα ή υποψήφιο σε περισσότερες από τρεις διαστάσεις χρησιμοποιώντας ένα θεματικό ραδιόγραμμα, όπως φαίνεται στην Εικόνα 4.

Εκτός από τις βασικές αυτές απεικονίσεις των αποτελεσμάτων οι ηλεκτρονικοί σύμβουλοι του PreferenceMatcher επιτρέπουν στους χρήστες να χρησιμοποιήσουν μια σειρά από διαδραστικές λειτουργίες. Οι χρήστες μπορούν να μοιραστούν τα αποτελέσματα της εφαρμογής με φίλους μέσω κοινωνικών δικτύων όπως το Facebook, αλλά και να καλέσουν φίλους μέσω των δικτύων αυτών να χρησιμοποιήσουν την εφαρμογή και στη συνέχεια να συγκρίνουν τα αποτελέσματά τους με αυτά των φίλων τους (βλ. Katakis κ.ά. 2014: 1041). Επίσης μπορούν να δουν ποια κόμματα ή υποψηφίους έχουν δηλώσει πως προτίθενται να ψηφίσουν οι χρήστες με τους οποίους έχουν παρόμοιες τοποθετήσεις στις 30 βασικές ερωτήσεις. Η σύγκριση αυτή γίνεται χρησιμοποιώντας τεχνικές συστημάτων συστάσεων [recommender systems], που πρώτη εισήγαγε η ομάδα του PreferenceMatcher στο πλαίσιο των ΗΣΨ (βλ. Katakis κ.ά. 2014: 1043-1046). Επιπλέον οι χρήστες μπορούν να αξιολογήσουν τα αποτελέσματα των διαφορετικών υπολογισμών της συνάφειας, χρησιμοποιώντας τα διαδικτυακά σύμβολα έκφρασης συναισθημάτων ('προσωπάκια', smileys) όπως φαίνεται στο δεξί μέρος της Εικόνας 3 (βλ. Katakis κ.ά. 2014: 1049).

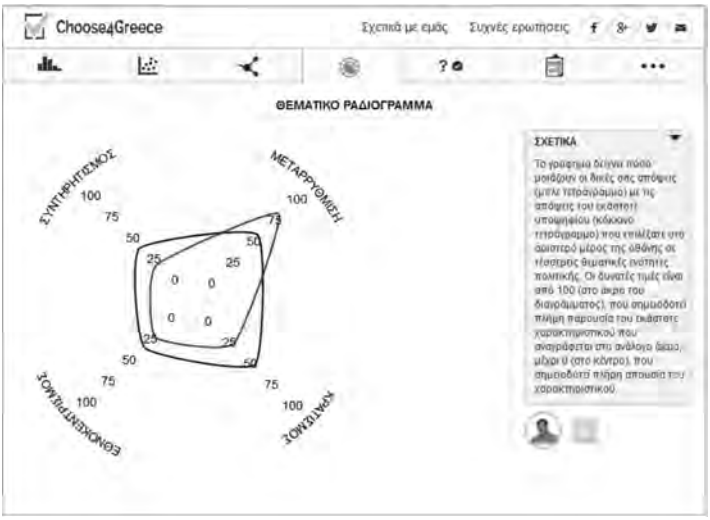

Εικόνα 4: Θεματικό ραδιόγραμμα στο Choose4Greece (Μάιος 2014).

Σημείωση: Η μπλε γραμμή του διαγράμματος δείχνει το αποτέλεσμα του χρήστη σε κάθε μία από τις τέσσερις θεματικές ενότητες. Επιλέγοντας κάθε έναν από τους υποψηφίους εμφανίζεται μία κόκκινη γραμμή που επιτρέπει στους χρήστες να συγκρίνουν τα αποτελέσματα τους με αυτά των υποψήφιων.

Τέλος με την επιλογή, 'Εμφανίστε τη δική σας τοποθέτηση', όπως φαίνεται στην Εικόνα 5, οι χρήστες μπορούν να συγκρίνουν το πώς τοποθέτησαν τον εαυτό τους και τα κόμματα ή υποψηφίους στις κλίμακες σημασιολογικής διαφοροποίησης που προηγούνται των αποτελεσμάτων (Εικόνα 2), με τις τοποθετήσεις που δίνονται από την εφαρμογή βάσει των απαντήσεων στις 30 ερωτήσεις. Δεδομένου ότι οι πολίτες έχουν συχνά περιορισμένη ή και στρεβλή αντίληψη σχετικά με την τοποθέτηση των πολιτικών δρώντων στον πολιτικό χώρο (βλ. Fernández-Vázquez & Dinas 2012, Ντίνας 2010, Tilley & Wlezien 2008), η δυνατότητα αυτή μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στην προσπάθεια ενημέρωσής τους σχετικά με τις πολιτικές θέσεις των κομμάτων.

Καθώς η εφαρμογή EUvox υλοποιήθηκε σε όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφαρμόστηκε η ιδέα που είχε εισαγάγει το EU Profiler, όπου οι χρήστες μπορούν να δουν τη

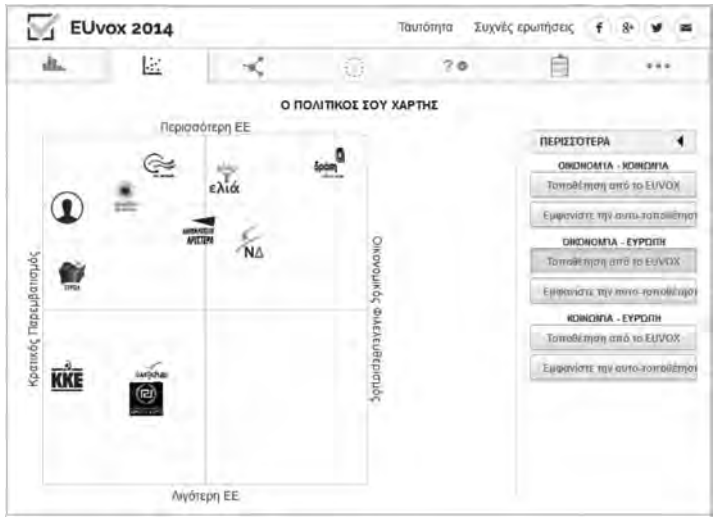

Εικόνα 5: Απεικόνιση των θέσεων χρήστη και κομμάτων στους πολιτικούς χάρτες του EUvox (Μάιος 2014).

Σημείωση: Οι χρήστες επιλέγουν τις διαστάσεις που εμφανίζονται στο χάρτη χρησιμοποιώντας τις επιλογές δεξιά, τόσο για τις τοποθετήσεις από το EUvox όσο και για τις τοποθετήσεις που έδωσαν οι ίδιοι.

συνάφειά τους με κόμματα σε άλλες χώρες τις Ευρώπης. Όπως φαίνεται στην Εικόνα 6, αυτό έγινε δυνατό όχι μόνο για τα ποσοστά συνάφειας στα ραβδογράμματα, αλλά και για τις τρεις διαστάσεις του πολιτικού χάρτη. Επιπλέον οι χρήστες είχαν τη δυνατότητα να φιλτράρουν τα αποτελέσματα επιλέγοντας την εμφάνιση κομμάτων από συγκεκριμένες ομάδες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή/και χώρες. Γενικότερα σε όλους τους ηλεκτρονικούς συμβούλους ψήφου του PreferenceMatcher οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να δώσουν μεγαλύτερη βαρύτητα ή να αποκλείσουν κάποιες από τις 30 ερωτήσεις και να ζητήσουν από την εφαρμογή να επαναϋπολογίσει τη συνάφεια στα ραβδογράμματα, την απεικόνιση στους πολιτικούς χάρτες και τα θεματικά ραδιογράμματα. Τέλος υπάρχει πάντοτε η επιλογή της αντιπαράθεσης των απαντήσεων των χρηστών με κάθε υποψήφιο ή κόμμα, αναλυτικά ανά ερώτηση.

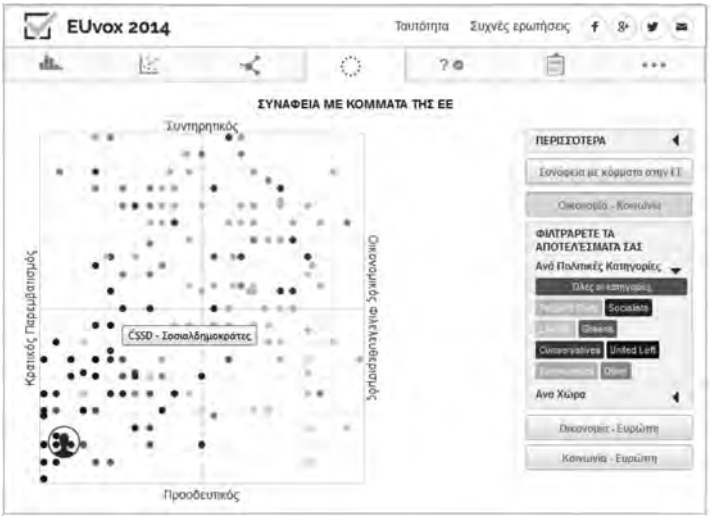

Εικόνα 6: Σύγκριση αποτελεσμάτων σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες στα πλαίσια του Euvox (Μάιος 2014).

Σημείωση: Η επιλογή στα δεξιά 'Συνάφεια με κόμματα στην Ε.Ε.' παρουσιάζει τα ραβδογράμματα ενώ οι υπόλοιπες επιλογές τους πολιτικούς χάρτες. Η χρήση του κέρσορα πάνω στις κουκίδες των χαρτών δίνει το όνομα και την πολιτική ομάδα του κόμματος.

Συμπεράσματα και προοπτικές

Καθώς οι ΗΣΨ εξελίσσονται και επεκτείνονται με εντυπωσιακά γρήγορους ρυθμούς σε συνεχώς νέα εκλογικά πλαίσια, καθίσταται σημαντική η ανάγκη να τεθεί μία σειρά κριτηρίων βάσει των οποίων να σχεδιάζονται και να υλοποιούνται οι εκάστοτε εφαρμογές. Ασφαλώς και μεταξύ των διαφόρων συμβούλων ψήφου θα υπάρχουν διαφοροποιήσεις, ωστόσο είναι κρίσιμο να υπάρξει μία ελάχιστη συμφωνία, από την πλευρά των ομάδων που σχεδιάζουν και υλοποιούν τέτοιες εφαρμογές, ώστε να αποφεύγονται λάθη και παραλείψεις που μπορούν να οδηγήσουν τον πολίτη σε στρεβλή πληροφόρηση. Αυτό είναι και το πλαίσιο μέσα στο οποίο παρουσιάζουμε τη μεθοδολογία που ακολουθείται

από την ομάδα PreferenceMatcher. Οι χρήστες αντιλαμβάνονται αυτές τις εφαρμογές ως καινοτόμα εργαλεία τα οποία έχουν τη δυνατότητα να διαμορφώσουν την εκλογική διαδικασία (Triga 2014). Αυτό καθιστά την ανάγκη για διαφάνεια ως προς τη μεθοδολογία των ΗΣΨ πιο επιτακτική.

Οι δυνατότητες αξιοποίησης των ηλεκτρονικών συμβούλων ψήφου εμφανίζουν μια ενδιαφέρουσα πολυμορφία. Από την ενημέρωση των πολιτών για κρίσιμα θέματα της πολιτικής επικαιρότητας και την παροχή της δυνατότητας συγκριτικής παρουσίασης των θέσεων των κομμάτων επί των θεμάτων αυτών έως την ακαδημαϊκή μελέτη των επιδράσεων των θεματικών προτιμήσεων στην εκλογική επιλογή ο σχεδιασμός και η χρήση τους φαίνονται να υπηρετούν αρκετές αξιόλογες στοχεύσεις. Αυτές θα μπορούσαν να ταξινομηθούν σε τρία επίπεδα: (α) στο ατομικό με σημείο αναφοράς κάθε ψηφοφόρο· (β) στο συλλογικό με σημείο αναφοράς τη λειτουργία της δημοκρατίας· και (γ) στο ειδικό με σημείο αναφοράς την επιστημονική κοινότητα.

Ως προς το πρώτο επίπεδο, οι ηλεκτρονικές εφαρμογές συμβούλων ψήφου πληροφορούν και κατατοπίζουν τους ψηφοφόρους επί ενός δυνητικά πολύπλοκου ζητήματος όπως είναι η πολιτική (Alvarez κ.ά. 2014, Schultze 2014). Μάλιστα η ευκολία στη χρήση τέτοιων εργαλείων παρέχει μια ενημερωτικο-διασκεδαστική διάσταση, συμβάλλει στην προσέγγιση του μέσου ψηφοφόρου προς τα διακυβεύματα της πολιτικής σε μια εποχή αυξανόμενης πολιτικής αποξένωσης. Η συστηματοποίηση της πληροφορίας σχετικά με τις προτιμήσεις των κομμάτων και των υποψηφίων που διεκδικούν την ψήφο σε μια αναμέτρηση παρέχει τη βάση για την ανάδειξη ορθολογικών κριτηρίων επιλογής ψήφου, όπως υποδειγματικά είναι η θεματική συμφωνία, σε βάρος λιγότερο ορθολογικών παραγόντων καθορισμού της εκλογικής συμπεριφοράς, όπως είναι η ψυχολογική δέσμευση με ένα κόμμα ή η έλξη που ασκούν τα γνωρίσματα των ηγετών.

Κινούμενοι από το πρώτο στο δεύτερο επίπεδο καταγραφής των πλεονεκτημάτων της χρήσης εφαρμογών συμβούλων ψήφου θα πρέπει να μην υποτιμήσουμε την επίδραση της χρήσης τέτοιων εργαλείων στην απόφαση του χρήστη να προσέλθει στην

κάλπη, συσχέτιση που έχει τεκμηριωθεί και εμπειρικά στην περίπτωση της πλέον ευάλωτης σε φαινόμενα πολιτικής αποξένωσης πληθυσμιακής ομάδας των νεότερων ηλικιακών στρωμάτων (Gemenis & Rosema 2014, Marschall & Schultze 2012). Επιπλέον, καθώς η χρήση των ΗΣΨ σε καμία περίπτωση δεν στοχεύει να επηρεάσει τον ψηφοφόρο στην εκλογική του επιλογή, η επιτυχής χρήση τους έγκειται στο ότι καταφέρνουν να προβληματίσουν τον χρήστη και να τον εισάγουν σε μία διαδικασία ευαισθητοποίησης, αμφισβήτησης, κριτικής αξιολόγησης, αλλά και επίγνωσης των πολιτικών του θέσεων, των θέσεων των κομμάτων και του γενικότερου δημόσιου πολιτικού διαλόγου. Αυτό συνεισφέρει στην ενημέρωση και ενεργοποίηση των πολιτών, συστατικά που είναι βασικά για την ποιότητα της δημοκρατίας.

Παρόλο που η εξυπηρέτηση του καθολικά επιθυμητού στόχου της αυξημένης εκλογικής και πολιτικής συμμετοχής από μόνη της επαρκεί για τη τεκμηρίωση της χρησιμότητας αξιοποίησης των εφαρμογών συμβούλων ψήφου, αξίζει να σημειωθεί και η προστιθέμενη αξία της συλλογής δεδομένων αυτού του τύπου για την επιστημονική κοινότητα. Ο όγκος των δεδομένων που δύνανται να συγκεντρωθούν εντός μικρού χρονικού διαστήματος, λόγω της χρήσης του διαδικτύου ως μέσου συλλογής, και η δυνατότητα συγκριτικής μελέτης των απαντήσεων στα ίδια ακριβώς ερωτήματα σε ένα πλήθος διαφορετικών χωρών (η οποία προσφέρεται συχνά από φορείς σχεδιασμού που αναλαμβάνουν την κάλυψη μέσω ενός συμβούλου ενός μεγάλου αριθμού χωρών) προσφέρουν σημαντικές ευκαιρίες εμβάθυνσης του αντικειμένου της εκλογικής συμπεριφοράς (Lefkofridi & Katsanidou 2014, Nezi & Katsanidou 2014) και άλλων ερευνητικών ερωτημάτων στον τομέα των πολιτικών και κοινωνικών επιστημών (Fivaz κ.ά. 2014, Hansen & Rasmussen 2013, Triga κ.ά. υπό δημοσίευση, Wheatley 2012, Wheatley κ.ά. 2014).

Προφανώς την πληθώρα θετικών επιδράσεων της χρήσης των συμβούλων ψήφου επισκιάζουν περιορισμοί που εκτείνονται και στα τρία προαναφερθέντα επίπεδα. Για παράδειγμα στο ατομικό επίπεδο, και παρά τον πλούτο πληροφορίας που μπορεί να παρέχει ένας σύμβουλος ψήφου, η υπόδειξη της κομματικής επι-

λογής δεν είναι δυνατή ακριβώς γιατί κάθε εκλογέας δεν μπορεί παρά να λαμβάνει ένα σύνολο δεδομένων υπόψη του πριν από την τελική του επιλογή. Οι σύμβουλοι ψήφου ουσιαστικά λαμβάνουν υπόψη μόνο τις προγραμματικές θέσεις των κομμάτων και τις αποστάσεις μεταξύ αυτών και των αντίστοιχων θέσεων του ψηφοφόρου και όχι την ίδια την ιστορικά καταγεγραμμένη πολιτική δράση τους. Με άλλα λόγια εστιάζουν στις υποσχέσεις και όχι στα πεπραγμένα των κομμάτων (παρότι υπάρχουν και σύμβουλοι ψήφου που στηρίζονται σε αναδρομικές αξιολογήσεις των κομμάτων, όπως το MyVote2014) και συνεπώς δεν συνυπολογίζουν την αξιοπιστία των υποψηφίων, των κομμάτων ή των προσώπων που ηγούνται των κομμάτων, στοιχεία που (δικαίως) χρησιμοποιούνται από τους ψηφοφόρους κατά τη διαμόρφωση των τελικών προτιμήσεών τους. Ομοίως, σε θεωρητικό επίπεδο η στόχευση της αυξημένης συμμετοχής περιορίζει την αξία της δημοκρατίας στη στιγμή της καταγραφής εκλογικών προτιμήσεων και υποβαθμίζεται έτσι η σημασία του συνεχούς ελέγχου της εξουσίας και της συνάρθρωσης των πολιτικών αιτημάτων.

Αξίζει, τέλος, να επισημανθούν και οι περιορισμοί που συνεπάγεται η χρήση των δεδομένων που προέρχονται από τη χρήση ΗΣΨ από την ερευνητική κοινότητα. Τα δεδομένα τέτοιων εφαρμογών δεν βασίζονται στις αρχές της δειγματοληψίας και συνεπώς δεν πληρούν τα κριτήρια της αντιπροσωπευτικότητας. Κατά συνέπεια δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται ως υποκατάστατα ευρημάτων καλοσχεδιασμένων ερευνών κοινής γνώμης, σημείο το οποίο θα πρέπει ιδιαιτέρως να προσεχθεί και κατά την παρουσίαση τέτοιων ευρημάτων από τα μέσα ενημέρωσης προς αποφυγή παραπλανητικών συνεπαγωγών. Η επιστημονική δεοντολογία και η διαφάνεια αποτελούν ζητούμενα της εφαρμοσμένης έρευνας, ενώ και ο επιστημονικός διάλογος για ένα υπό εξέλιξη εργαλείο, όπως είναι οι ΗΣΨ, κρίνεται λίαν απαραίτητος.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Alvarez, R. M., I. Levin, A.H. Trechsel & K. Vassil, (2014). 'Voting advice applications: How useful and for whom?', *Journal of Information Technology & Politics*, 11: 82-101.

Baka, A., L. Figgou & V. Triga, (2012). '"Neither agree, nor disagree": A critical analysis of the middle answer category in voting advice applications', *International Journal of Electronic Governance*, 5: 244-263.

Billig, M., S. Condor, D. Edwards, M. Gane, D. Middleton & A. Radley, (1988). *Ideological Dilemmas: A Social Psychology of Everyday Thinking*. London: Sage.

Boogers, M. & G. Voerman (2003). 'Surfing citizens and floating voters: Results of an online survey of visitors to political web sites during the Dutch 2002 General Elections', *Information Polity*, 8: 17-27.

Curini, L. (2010). 'Experts' political preferences and their impact on ideological bias: An unfolding analysis based on a Benoit-Laver expert survey', *Party Politics*, 16: 299-321.

De Graaf, J. (2010). 'The irresistible rise of StemWijzer', στο L. Cedroni & D. Garzia (επιμ.), *Voting Advice Applications in Europe*. Naples: Scriptaweb.

Dinas, E., A.H. Trechsel & K. Vassil (2014). 'A look into the mirror: preferences, representation and electoral participation', *Electoral Studies*, 36: 290-297.

Fernández-Vázquez, P. & E. Dinas (2012). 'Projection bias in the survey placement of Spanish political parties: Differences between national and regional parties', *South European Society and Politics*, 17: 519-531.

Fivaz, J., T. Louwerse & D. Schwarz (2014). 'Keeping promises: Voting advice applications and political representation', στο D. Garzia & S. Marschall (επιμ.), *Matching Voters with Parties and Candidates*. Colchester: ECPR Press.

Fivaz, J. & G. Nadig (2010). 'Impact of voting advice applications (VAAs) on voter turnout and their potential use for civic education', *Policy & Internet*, 2(4): 167-200.

Garzia, D. & S. Marschall (2012). 'Voting Advice Applications

Under Review: The State of Research', *International Journal of Electronic Governance*, 3/4: 203-222.

Garzia, D., A. De Angelis & J. Pianzola (2014). 'The impact of voting advice applications on electoral participation', στο D. Garzia & S. Marschall (επιμ.), *Matching Voters with Parties and Candidates*. Colchester: ECPR Press.

Gemenis, K. (2012). 'The 2010 regional elections in Greece: Voting for regional governance or protesting the IMF?', *Regional & Federal Studies*, 22: 107-115.

Gemenis, K. (2013). 'Estimating parties' policy positions through voting advice applications: Some methodological considerations', *Acta Politica*, 48: 268-295.

Gemenis, K. (2014). 'An iterative expert survey approach for estimating parties' policy positions', *Quality & Quantity*, doi: 10.1007/s11135-014-0109-5.

Gemenis, K. & M. Rosema, (2014). 'Voting advice applications and electoral turnout', *Electoral Studies*, 36: 281-289.

Gemenis, K., V. Triga & V. Manavopoulos (υπό δημοσίευση). 'Constructing a VAA questionnaire', στο N. Tsapatsoulis & F. Mendez (επιμ.), *Voting Advice Applications in Modern Political Campaigns and Elections*. Hershey, PA: IGI Global.

Gemenis, K. & C. Van Ham (2014). 'Comparing methods for estimating parties' positions in voting advice applications', στο D. Garzia & S. Marschall (επιμ.), *Matching Voters with Parties and Candidates*. Colchester: ECPR Press.

Germann, M., F. Mendez, J. Wheatley & U. Serdült (2014). 'Spatial maps in voting advice applications: The case for dynamic scale validation', *Acta Politica*, doi: 10.1057/ap.2014.3

Giger, N. & Z. Lefkofridi (2014). 'Salience-based congruence between parties & their voters: The Swiss case', *Swiss Political Science Review*, 20: 287-304.

Hansen, M.E. & N.E.K. Rasmussen (2013). 'Does running for the same party imply similar policy preferences? Evidence from voting advice applications', *Representation*, 49: 189-205.

Johns, R. (2005). 'One size doesn't fit all: selecting response scales for attitude items', *Journal of Elections, Public Opinion, and Parties*, 15: 237-264.

Katakis, I., N. Tsapatsoulis, F. Mendez, V. Triga & C. Djou-

vas (2014). 'Social voting advice applications: Definitions, challenges, datasets and evaluation', *IEEE Transactions on Cybernetics*, 44: 1039-1052.

Ladner, A. & J. Pianzola (2010). 'Do voting advice applications have an effect electoral participation and voter turnout? Evidence from the 2007 Swiss federal elections', στο E. Tambouris, A. Macintosh & O. Glassey (επιμ.), *Electronic Participation*. Berlin: Springer.

Lefkofridi, Z. (2014). 'National political parties and EU policy developments: The case of Greece prior to the crisis', *Journal of Modern Greek Studies*, 32: 70-94.

Lefkofridi, Z. & A. Katsanidou (2014). 'Multilevel representation in the European Parliament', *European Union Politics*, 15: 108-131.

Louwerse, T. & M. Rosema (2014). 'The design effects of voting advice applications: Comparing methods of calculating matches', *Acta Politica*, 49: 286-312.

Marschall, S. & D. Garzia (2014). 'Voting advice applications in a comparative perspective: An introduction' στο D. Garzia & S. Marschall (επιμ.), *Matching Voters with Parties and Candidates*. Colchester: ECPR Press.

Marschall, S. & M. Schultze (2012). 'Voting advice applications and their effect on voter turnout: The case of the German Wahl-O-Mat', *International Journal of Electronic Governance*, 5: 349-366.

Marschall, S. (2014). 'Profiling users', στο D. Garzia & S. Marschall (επιμ.), *Matching Voters with Parties and Candidates*. Colchester: ECPR Press.

May, P.J. (1982). 'A technique for measuring preferences for spending reductions', *Social Indicators Research*, 10: 389-405.

Mendez, F. (2012). 'Matching voters with political parties and candidates: An empirical test of four algorithms', *International Journal of Electronic Governance*, 5: 264-278.

Mendez, F. (2014) 'What's behind a matching algorithm: A critical assessment of how voting advice applications produce voting recommendations', στο D. Garzia & S. Marschall (επιμ.), *Matching Voters with Parties and Candidates*. Colchester: ECPR Press.

Merrill, S. & B. Grofman (1999). *A Unified Theory of Voting: Directional and Proximity Spatial Models*. Cambridge: Cambridge University Press.

Nezi, R. & A. Katsanidou (2014). 'From valence to position: Economic voting in extraordinary conditions', *Acta Politica*, 49: 412-430.

Nezi, R., D.A. Sotiropoulos & P. Toka (2010). 'Attitudes of Greek parliamentarians towards European and national identity, representation, and scope of governance', *South European Society and Politics*, 15: 79-96.

Ντίνας, Η. (2010). '"Ο λαός ξεχνά τι σημαίνει Δεξιά": η αντιδεξιά προκατάληψη ως (φθίνον) στοιχείο της ελληνικής πολιτικής κουλτούρας', *Επιστήμη και Κοινωνία*, 25: 65-94.

Otjes, S. & T. Louwerse (2014). 'Spatial models in voting advice applications', *Electoral Studies*, 36: 263-271.

Petrocik, J. R. (1996). 'Issue ownership in presidential elections, with a 1980 case study', *American Journal of Political Science*, 40: 825-850.

Rabinowitz, G. & S.E. Macdonald (1989). 'A directional theory of issue voting', *American Political Science Review*, 83: 93-121.

Schriesheim, C.A., R.J. Eisenbach & K.D. Hill (1991). 'The effect of negation and polar opposite item reversals on questionnaire reliability and validity: An experimental investigation', *Educational and Psychological Measurement*, 51: 67-78.

Schultze, M. (2014). 'Effects of Voting Advice Applications (VAAs) on political knowledge about party positions', *Policy & Internet*, 6: 46-68.

Tilley, J. & C. Wlezien (2008). 'Does political information matter? An experimental test relating to party positions on Europe', *Political Studies*, 56: 192-214.

Trechsel, A.H. & P. Mair (2011). 'When parties (also) position themselves: An introduction to the EU Profiler', *Journal of Information Technology & Politics*, 8: 1-20.

Triga, V. (2014). 'Social representations of VAAs: A comparative analysis', στο D. Garzia & S. Marschall (επιμ.), *Matching Voters with Parties and Candidates*. Colchester: ECPR Press.

Triga, V., D. Milioni, V. Manavopoulos & K. Vadratsikas (υπό δημοσίευση). 'VAA with a dash of deliberation: Experimenting

with the role of arguments in the opinion formation process', στο N. Tsapatsoulis & F. Mendez (επιμ.), *Voting Advice Applications in Modern Political Campaigns and Elections*. Hershey, PA: IGI Global.

Triga, V., U. Serdült & T. Chadjipantelis (2012). 'Introduction: Voting advice applications and the state of the art', *International Journal of Electronic Governance*, 5: 194-202.

Van Camp, K., J. Lefevere & S. Walgrave (2014). 'The content and formulation of statements in voting advice applications: A comparative analysis of 26 VAAs', στο D. Garzia & S. Marschall (επιμ.), *Matching Voters with Parties and Candidates*. Colchester: ECPR Press.

Van der Eijk, C. (2001). 'Measuring agreement in ordered rating scales', *Quality & Quantity*, 35: 325-341.

Van der Eijk, C., W. Van der Brug, M. Kroh, & M. Franklin (2006). 'Rethinking the dependent variable in voting behavior: on the measurement and analysis of electoral utilities', *Electoral Studies*, 25: 424-447.

Verney, S. (2012). 'The eurozone's first post-bailout election: The 2010 local government contest in Greece', *South European Society and Politics*, 17: 195-216.

Wheatley, J. (2012). 'Using VAAs to Explore the Dimensionality of the Policy Space: Experiments from Brazil, Peru, Scotland and Greece', *International Journal of Electronic Governance*, 5: 318-348.

Wheatley, J., C. Carman, F. Mendez & J. Mitchell (2014). 'The dimensionality of the Scottish political space: Results from an experiment on the 2011 Holyrood elections', *Party Politics*, 20: 864-878.

ABSTRACT

Kostas Gemenis,
Yannis Konstandinidis,
Vassiliki Trigga

Voting Advice Applications in Greece

The aim of the article is twofold: a) to present the technical characteristics of the Voting Advice Applications (VAAs) that have been designed and implemented in Greece and b) to underline the theoretical advantages that derive from the use of VAAs. Regarding the technical characteristics of VAAs, the article focuses on a comparative discussion of the design methodology and the visualizations produced by PreferenceMatcher VAAs compared to other tools employed in Greece and abroad. In terms of theoretical implications, the article outlines the major goals of VAAs in relation to the political processes, without ignoring the possible problems associated with VAAs. The theoretical and normative implications of VAAs are identified at three distinct levels: (a) the individual, with reference to the voter, (b) the collective, with reference to the functioning of democracy, and (c) the expert, with reference to the scientific community.